

קטע 1: יום ג' ח' תמוז

התורה צוותה עלינו להתפלל, וחכמים למדו זאת מן המילים (המופיעות בקריאת שמע): "ולעבודו בכל לבבכם" - מכאן שיש לעבוד את ה' בלב. אנו מכירים כיצד עובדים עם הידיים ועם הרגליים, אבל כיצד ניתן לעבוד בלב? מכאן למדו חכמים שאין מדובר כאן בעבודה גופנית אלא שיש להתפלל, שהתפילה בכוונה מפעילה את הלב.

נקודות למחשבה ולדין:

1. מה קורה עם אדם שמתפלל בלי לחשוב על מה שהוא אומר - האם זה נקרא "עבודה שבלב"?
2. מה קורה עם אדם שלא מבין את כל המילים, אולם בליבו הוא הודה לה' וביקש? את בקשותיו - האם זה נקרא עבודה שבלב?

קטע 2: יום ד' ט' תמוז

המילים הראשונות שאדם צריך לומר מייד כשהוא מתעורר בבוקר הם המילים הבאות: "מודה אני לפניך מלך חי וקים שהחזרת בי נשמת בְּחַמְלָה [ברחמים]. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ". תפילה זאת אפשר לומר אפילו לפני שנוטלים ידיים, מכיוון שאין בתפילה זאת הזכרת שם ה'. תפילה זאת באה להודות לה' שהחזיר את הנשמה שבי לאחר שישנתי.

נקודות למחשבה ולדין:

1. הרבה אנשים טוענים שאין להם על מה להודות לה'. מה ניתן ללמוד מתפילה זאת על? טענתם של אנשים אלו?
2. מי שאמר תפילה זאת מייד שקם, האם יכול לחזור על התפילה הזאת פעם נוספת בכיתה? (ברור שכן, שהרי אין בתפילה זאת הזכרת שם ה')

קטע 3: יום ה' י' תמוז

הפיסוק הנכון של "מודה אני" הוא "מודה אני לפניך מלך חי וקים שהחזרת בי נשמת בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ". מה פירוש המילים: "רבה אמונתך"? אחת התשובות היא: "ריבוננו של עולם, אם אתה החלטת לרחם עלי ולהחזיר את נשמת, לאחר שהיא פרחה ממני, כנראה שרבה אמונתך. כנראה שהאמונה שלך בי היא רבה מאוד. סימן שאתה סומך עלי שאני מסוגל לעשות את המשימה שבשבילה שלחת אותי לעולם. אם אתה כל כך מאמין לי - אני מבטיח שלא לאכזב אותך" (על פי הספר "האם יש סיכוי לאהבה" של הסופר דוד בן יוסף).

נקודות למחשבה ולדין:

1. מהי לדעתכם הציפיות של ה' מאיתנו?
2. מה ניתן ללמוד מכך שזמן רב התפללנו תפילה זאת בלי להבין אותה?

קטע 4: יום ו' י"א תמוז

כל הברכות מתחילות בסגנון הבא: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם". זוהי פנייה ישירה שבה אנו מודים לה' כאילו הוא נמצא מולנו: אתה, אולם בהמשך אנו פונים אל ה' כאילו הוא נסתר מאיתנו, כמו בברכה על נטילת ידיים: "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם". אחד ההסברים לכך הוא, שה' הוא גם אבא שאפשר לפנות אליו בצורה ישירה, וגם מלך שיש לפנות אליו בצורה

חובר ולוקט על ידי יחיאל צור רב בית ספר ממ"ד "נתיב" הושעיה

קטע 5: יום שבת י"ב תמוז

הפעם סיפור: אנטונינוס קיסר רומי שאל את רבי יהודה הנשיא: למה אתם לא מתפללים כל הזמן אלא רק שלוש פעמים ביום. כיצד ענה לו רבי יהודה (כאן המקום להציג את השאלה לתלמידים)? למחרת היום בא רבי יהודה אל הקיסר, ואמר לו: שלום למלך. לאחר שעה בא שוב אל הקיסר ואמר לו: שלום קיסר גדול. לאחר שעה בא שוב אל הקיסר ואמר לו: שלום עליך המלך. בשלב זה התרגז עליו אנטונינוס: למה אתה מבזה אותי? ענה לו רבי יהודה: ישמעו אוזנך מה שפיר מדבר. אתה שאתה מלך מתרגז על מי שבא אליך כל שעה ודורש בשלומך, אז בודאי שאצל הקב"ה שהוא מלך מלכי המלכים אין זה ראוי שאדם יבוא אליו כל שעה.

נקודות למחשבה ולדיון:

1. למדנו בפעם שעברה שה' הוא גם מלך וגם אב. מי בסיפור חשב שה' הוא רק. אב, ומי חשב שה' הוא גם מלך?

קטע 6: יום א' י"ג תמוז

כשאדם קם בבוקר הוא צריך ליטול ידי, ומברך על נטילה זאת את הברכה: "על נטילת ידיים". את הברכה נהוג לברך בתחילת התפילה. גם הכוהנים כשנכנסו למקדש, הפעולה הראשונה שעשו היא רחיצת הידיים בכיור. כך גם אנו, כשקמים בבוקר אנו מקדישים את יומנו לעבודת ה', ולכן ככוהנים עלינו ליטול את ידינו (על פי הסברו של הרש"ר הירש)

נקודות למחשבה ולדיון:

1. מתי עוד מברכים ברכה זאת? (בנטילת ידיים לסעודה, ולאחר הליכה לשירותים. יש ליטול ידיים בלא ברכה)
2. מפרשים רבים מסבירים את המילה "נטילה" מלשון נשיאה והרמה. מה ההגיון בפירוש זה (על פי מה שלמדנו בהסבר לנטילה האדם מרומם את עצמו בנטילה זאת).

קטע 7: יום ב' י"ד תמוז

הברכה הבאה היא ברכת "אשר יצר" שזוהי ברכה שאדם אומר בכל פעם לאחר שיוצא מן השירותים. תוכן הברכה הוא ברור ונפלא: האדם היא מכונה נפלאה, היודעת לפרק את האויר ואת המזון שהיא מקבלת, ולאכסן במקום הנכון את הצריך לגוף ולפלוט החוצה את המיותר. לנו נראים הדברים כמובנים מאליהם. לצערנו אנו מכירים חולים רבים אשר אחת מהמערכות שבגוף אינה פועלת כראוי, ואז אנו שמים לב כמה באמת נפלאה יצירת הבורא, וכמה אנו צריכים להודות לו על כך גם כשאנו בריאים.

חובר ולוקט על ידי יחיאל צור רב בית ספר ממ"ד "נתיב" הושעיה

קטע 8: יום ג' ט"ו תמוז

הגר"ח הלוי זצ"ל מביא בנושא זה משל יפה: "ספינה הנוסעת בלב ים שקט ורגוע, והנסיעה קלה ונוחה, ובאותה שעה אין איש נזכר במלאכה האחראית והמסורה של הקברניט בניווט הספינה. אך כאשר תפרוץ סערה... אז הכל נזכרים באותו קברניט ואילו יישאו עיניהם. אבל ברור הוא שגם בים שקט ורגוע לא היו מגיעים לחוף מבטחים וללא הקברניט".

נקודות למחשבה ולדיון:

1. מהו הנמשל למשל זה?
2. ננסה לחשוב, האם גם בביתנו אנו זוכרים להודות לקרובים ולאהובים לנו על הדברים הנראים לנו מובנים מאליהם (ארוחת צהריים וכדומה).

קטע 9: יום ד' ט"ז תמוז

הגענו לברכת אלוקי נשמה. בברכה זאת אנו מודים לה' על שהעניק לנו את הנשמה, שהרי בלעדיה אין חיים לאדם. אנו מכירים בכך שה' נתן לנו נשמה טהורה, ועלינו לשמור על נקינה. אנו אף מכירים בעובדה שחיינו אינם נצחיים, וכי יבוא יום שה' יטול מאיתנו את הנשמה שהפקיד בידינו. אולם דווקא ידיעה זאת היא הממריצה אותנו להודות לה' על כל יום שהנשמה עוד איתנו.

נקודות למחשבה ולדיון:

1. בברכה זאת מוזכר הנושא של תחיית המתים, שהוא אחד מעיקרי היהדות. היכן עוד אנו מזכירים נושא זה (ברכת מחיה המתים)?

קטע 10: יום ה' י"ז תמוז

היום נעסוק בברכות התורה. אין ללמוד תורה בלא לברך לפני הלימוד. לכן גם מי שלומד למבחן ביהדות לפני התפילה, או מי שיש לו שיעור ביהדות לפני התפילה עליו לברך ברכות התורה לפני לימודו. אמנם ברכה זאת אומרים רק פעם אחת ביום, ואפילו אם הפסיק ללמוד תורה, ועכשיו מעוניין ללמוד שוב - אין צריך לחזור ולברך. הסיבה לכך היא מפני שהחיוב ללמוד תורה הוא כל היום, שנאמר: "והגית בו יומם ולילה", ולכן מעולם לא פסק מאיתנו החיוב ללמוד תורה. מסיבה זאת עצמה אין ברכה על סיום לימוד התורה, משום שאף פעם אנו לא יכולים לומר שכבר סיימנו ללמוד.

נקודות למחשבה ולדיון:

1. מדוע לדעתכם אין ללמוד תורה בלא ברכה לפני כן? (כמו כל מצווה שיש לברך לפנייה. סיבה נוספת נלמד באחד הימים הבאים)
2. מצוות נוספות שאנו מברכים אליהם (ציצית, נטילת ידיים, נר שבת ועוד).
3. איזו ברכה נוספת מברכים רק פעם אחת ביום? (תפילת הדרך).

קטע 11: יום ו' י"ח תמוז

חובר ולוקט על ידי יחיאל צור רב בית ספר ממ"ד "נתיב" הושעיה

קטע 12: יום שבת י"ט תמוז

לברכת התורה יש שלושה חלקים, שכל אחד חובר על ידי אמורא אחר. חכמי הגמרא כשראו את כל הקטעים שחוברו, אמרו: מכיון שברכת התורה היא הברכה החשובה שבכולן - ראוי שנאמר את כל הקטעים שחוברו. הברכה הראשונה מודה לה' על שנתן לנו "לעסוק בדברי תורה". נשים לב! אין כאן רק הודאה על נתינת התורה עצמה, אלא "גם על לימודה: "לעסוק בדברי תורה".

נקודות למחשבה ולדיון:

1. מדוע בכלל יש מצווה ללמוד תורה (בשביל לקיים ובשביל להבין, אבל יש גם דבר נוסף: בדברים שאנו אוהבים אנו מתעסקים בהם מעבר למעשה עצמו. לדוגמא: מי שאוהב לראות את המשחקים של "מכבי" - מעבר לצפייה במשחק הוא ידבר על המשחק יום לפני וגם יום אחרי - ההתעסקות היא ביטוי לאהבה. זהו ההסבר הפשוט למשפט: "כי הם חיינו ואורך ימינו [ולכן] בהם נהגה יומם ולילה")

קטע 13: יום א' כ' תמוז

לאחר הפתיחה אנו מבקשים מה' שתי בקשות: נא הערב - המתק לנו את לימוד התורה, שנזכה להנות מלימודה, וכמו כן, כמו שאני היום לומד תורה, יהי רצון שגם בני ונכדי ימשיכו ללמוד תורה, ואנו ממשיכים בבקשותינו על בנינו שיהיו: "יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה" - מה שמבטיח לנו שבננו יתמידו בלימוד התורה זה רק בתנאי שילוה ללימודם יראת שמיים.

נקודות למחשבה ולדיון:

1. מקום להזכרת מנהג: ילד כשמתחיל ללמוד תורה מורחים לו על האותיות דבש!
2. לומדי תורתך לשמה" - מה כלול בלימוד תורה לשמה? ("שלא יאמר אדם: "....אקרא שיקראוני חכם, אשנה שיקראוני רבי

קטע 14: יום ב' כ"א תמוז

וכך אנו מסיימים את הברכה: "המלמד תורה לעמו ישראל" - גם כשאנו מתאמצים להבין את דברי התורה - אנו מכירים בזאת שה' הוא זה שמסייע לנו ללמוד. לכן אנו מבקשים ממנו עזרה בברכת אהבת עולם (לפני קריאת שמע): "אֲבִינוּ אֱבֵרְחָמֶן. הַמְרַחֵם. רַחֵם עָלֵינוּ. וְתֵן בְּלִבֵּנוּ בִּינָה לְהִבִּין וְלַהֲשִׁיל. לְשִׁמְעַ. לְלַמֵּד וְלַלְמֹד. לְשִׁמֹּר וְלַעֲשׂוֹת וְלִקְיָם...".

נקודות למחשבה ולדיון:

1. "לאיזה צורך אנו מבקשים עזרה מה' בלימוד התורה בברכת "אהבת עולם. כדאי לדעת: ברכת אהבת עולם מכילה את תוכנם של ברכות התורה, ולכן מי ששכח לומר את ברכות התורה, ונזכר לאחר שאמר את ברכת "אהבה רבה" - יצא בדיעבד ידי חובתו.

חובר ולוקט על ידי יחיאל צור רב בית ספר ממ"ד "נתיב" הושעיה

קטע 16: יום ד' כ"ג תמוז

היום נעסוק בברכה השלישית שבברכות התורה: "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו". כאן אנו מברכים את ה' לא רק על נתינת התורה, אלא גם על בחירתו של עם ישראל, כפי שה' קורא לעם ישראל: "בְּנֵי בְכֹרֵי יִשְׂרָאֵל", וכפי שמופיע בפרשת יתרו: "אִם שָׁמָעַתְּ שְׁמִיעוּ בְּקוֹלִי וְשִׁמְרֶתֶם אֶת בְּרִיתִי וְהָיִיתֶם לִי סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים כִּי לִי כָל הָאָרֶץ" [סגולה = אוצר נחמד (רש"י)]. וכך בזכות הבחירה ההדדית שה' בחר בעם ישראל ועם ישראל 'הסכים לקבל עליו עול מלכות שמיים - זכינו בתורת ה'.

נקודות למחשבה ולדיון:

1. הקדמה לימים הבאים: האם בחירת עם ישראל מקנה לו זכויות יתר, או שמא יש? לו בגלל זה יותר חובות?

קטע 17: יום ה' כ"ד תמוז

חז"ל מתייחסים מספר פעמים למיוחדות של עם ישראל. דוגמא לכך אנו נמצא במדרש הבא: "אמר רבי יהושע בן לוי: למה נמשלו ישראל לזית? לומר לך, מה זית אין עליו נושרים לא בימות החמה ולא בימות הגשמים, אף ישראל אין להם בטילה עולמית, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא". זוהי תוצאה אחת מן הבחירה, שה' בחר בעם ישראל כעם שיהיה דוגמא לעמים לאמונה בבורא עולם, ולהתנהגות נכונה איש כלפי רעהו, וכך העולם ישתפר וישתפר - אם כן, תפקידו של עם ישראל הוא נצחי.

נקודות למחשבה ולדיון:

1. עם ישראל נמשל גם לחול: "ושמתי את זרעך כעפר הארץ" - מה ניתן ללמוד מממשל זה? (ניתן לעיין במדרש בראשית רבא פרק מא)
2. גם נתינת ארץ ישראל שהיא "נחלת ה'" לעם ישראל היא תוצאה של הבחירה!

קטע 18: יום ו' כ"ה תמוז

אמנם הבחירה מחייבת מאוד את עם ישראל, שהרי הוא הדוגמא, ולכן דווקא ממנו נדרש הרבה יותר, ולכן אם עם ישראל חוטא הוא נענש - למרות שהגויים שמסביב מתנהגים באותה התנהגות ואין ה' מענישם, שכך אומר עמוס הנביא (פרק ב): "רַק אַתֶּם יִדְעִיתִי מִכָּל מְשַׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה עַל כֵּן אֶפְקֹד עֲלֵיכֶם אֶת כָּל עֲוֹנוֹתֵיכֶם". אמנם יש לזכור שגם דרישת יתר זאת היא חיובית, שכך אנו מתקדמים יותר (האם לא היה יותר נוח להישאר בגן, ושלא ידרשו מאתנו ללמוד לקרוא, לדעת חשבון?)

נקודות למחשבה ולדיון:

1. נסו לסכם את ה"יתרונות" וה"חסרונות" בבחירת עם ישראל.
2. האם, לדעתכם, עם ישראל יכול לוותר על תפקידו? (על ניסיון כזה אנו קוראים בספר יחזקאל, וה' עונה בצורה ברורה - הקשר הוא נצחי ולא ניתן להפסקה)

קטע 19: יום שבת כ"ו תמוז

חובר ולוקט על ידי יחיאל צור רב בית ספר ממ"ד "נתיב" הושעיה

קטע 20: יום א' כ"ז תמוז

מדוע נבחרה דווקא ברכת כוהנים? אפשר לתת על כך מספר הסברים: אולי מפני שבאמצעותה יש ברכה על הארת פנים בתורה: "יאר ה' פניו אליך" - וכדברי המדרש (במדבר רבה סימן יא): "יאר - זה מאור תורה שיאיר עיניך ולבך בתורה ויתן לך בני תורה, כמה דתימא [כמו שנאמר]: 'כי נר מצוה ותורה אור'". כמו כן המדרש ממשיך ואומר ש"ישא ה' פניו אליך" - זוהי ברכה שה' ישמע את תפילותנו.

נקודות למחשבה ולדיון:

1. שימו לב למבנה הברכה [שלוש ברכות שמתארכות והולכות (ביטוי אולי, שהברכה כל הזמן גדלה וומתקדמת)]
2. תכני הברכה: הברכה הראשונה היא ברכה גשמית - עושר ושמירה עליו, הברכה השנייה - ברכה רוחנית כפי שהבאנו את המדרש, הברכה השלישית - קשר עם ה' וברכת השלום.

קטע 21: יום ב' כ"ח תמוז

אפשר לתת כאן רעיון נוסף: המיוחד בברכת כוהנים הוא העובדה שהברכה אינה ישירה מה' אל העם, אלא הוא עובר דרך הכוהנים, והזכות הברכה שהכוהנים מברכים את העם - ה' מברך את הכוהנים: "ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם". הערך של דאגה ורצון לעזור ולברך את האחרים נמצא גם בלימוד התורה, שלימוד תורה מעולה הוא לימוד על מנת ללמד, כפי שאומרת המשנה (מסכת אבות פרק ד משנה ה'): "רבי ישמעאל בןו אומר: הלומד על מנת ללמד מקפיקין בידו ללמוד וללמד".

נקודות למחשבה ולדיון:

1. מלבד העזרה מן השמים בלימוד התורה למי שלומד על מנת ללמד, יש כאן גם הגיון פשוט: מי שלומד בכדי להעביר גם לאחרים הלימוד שלו הוא יותר חזק, והוא גם לומד רבות מהשאלות של תלמידיו, כפי שאומר רבי חנינא: "הרבה ללמדתי מרבותי, ומחבירי יותר מרבותי, ומתלמידי יותר מכולן".

קטע 22: יום ג' כ"ט תמוז

הגענו למשנה הפותחת את מסכת פאה: "אלו דברים שאין להם שיעור: הפאה, והבכורים, והראיון [הקורבנות שאדם מביא כשעולה לרגל לבית המקדש], וגמילות חסדים, ותלמוד תורה" - לדברים הללו התורה לא קבעה את הכמות המדוייקת [שיעור]: מהי כמות הפאה שאדם צריך להשאיר לעניים, וכמה ביכורים יש להביא, וכו'. כך בלימוד תורה שנאמר עליה: "והגית בו יומם ולילה" - אין כמות מדוייקת, שכל אדם לפי הזמן הפנוי שיש לו הוא צריך להשקיעו בלימוד התורה.

נקודות למחשבה ולדיון:

1. למה התורה לא קבעה כמות ל"גמילות חסדים"? [אולי כי אם התורה היתה קובעת, שיעור הדברים לא היו נעשים באופן טבעי!]

חובר ולוקט על ידי יחיאל צור רב בית ספר ממ"ד "נתיב" הושעיה

קטע 24: יום ה' ב' אב

בתחילת תפילת הבוקר (ובבית הכנסת אומרים זאת בכניסה לבית הכנסת) אנו אומרים מספר פסוקים, שהראשון שבהם הוא: "מה טוב אוהלך יעקב משכנותיך ישראל". זוהי ברכה המשבחת את האוהלים והמשכנות של עם ישראל. מהם המשכנות? משכנות הן משכן בלשון רבים, דהיינו, מקום הקדושה, שבעבר, ובעזרת ה', גם בעתיד זהו בית המקדש, ובהווה זהו "בית הכנסת הנקרא גם "בית מקדש מעט".

נקודות למחשבה ולדיון:

1. מי חיבר פסוק זה? (לא יאמן, זהו פסוקו של בלעם הרשע - ספר במדבר פרק כד. פסוק ה)
2. כדאי לחשוב, מדוע דווקא נבחר פסוקו של בלעם הרשע, ולא פסוקים מתהילים. וכו'.

קטע 25: יום ו' ג' אב

מדוע עלינו להזכיר דווקא את פסוקו של בלעם הרשע? בשביל להבין זאת עלינו לזכור את הסיפור על בלעם. בלעם היה נביא של ה'. בלק מלך מואב שולח את בלעם לקלל את ישראל. בלעם חש שלמרות שהוא מקריב קורבנות, ה' לא אוהב אותו אלא אוהב את עם ישראל ולכן ה' אינו מסכים לקללם. בלעם מנסה להבין מדוע, עד שהוא מוצא את הסיבה: הוא ראה את הצניעות של עם ישראל, ואז הוא הבין: אין זה מספיק להקריב קורבנות ולהתפלל. התפילה צריכה להשפיע גם על 'ההתנהגות היום יומית, ורק מי שמתנהג כך זוכה לקרבת ה'.

נקודות למחשבה ולדיון:

1. נסו עכשיו להבין את שיר של יום ליום ראשון: "מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו: 1. "נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשי ולא נשבע למרמה".

קטע 26: יום שבת ד' אב

עכשיו נוכל להבין את הפסוק: "מה טוב אוהלך יעקב משכנותיך ישראל". בלעם לא מתחיל לשבח את בתי הכנסת, אלא הוא מתחיל דווקא מהאוהלים. בלעם אומר: האם אתם עם ישראל יודעים מדוע בתי הכנסיות שלכם טובים משלנו? מכיוון שהאוהלים שלכם יותר טובים. לכן כשאנו נכנסים לבית הכנסת אנו חייבים לזכור: התפילה שאנו מתפללים כאן, צריכה להשפיע על ההתנהגות שלנו בהמשך היום, בבית הספר, בחצר וכמובן בבית.

נקודות למחשבה ולדיון:

1. מה באמת יכול לגרום לך, שהתפילה שלנו תשפיע על ההתנהגות? (רצון לשפר את ההתנהגות, ריכוז ומחשבה על המילים ועוד)

מקור 27: יום א' ה' אב

כך מסביר הרב קוק בסידורו "עולת ראייה" את ההלכה "חייב אדם להתפלל בבית שיש בו חלונות" [כדאי לעצור ולתת לתלמידים לנסות ולהסביר]. התפילה אינה אמורה להישאר בבית הכנסת, היא אמורה לצאת החוצה ולהשפיע על כל מהלך החיים. לכן, באופן סמלי, חשוב שיהיה לבית הכנסת חלונות המשקיפים החוצה.

נקודות למחשבה ולדיון:

חובר ולוקט על ידי יחיאל צור רב בית ספר ממ"ד "נתיב" הושעיה

קטע 28: יום ב' ו' אב

מיד לאחר הפסוק "מה טובו" אנו ממשיכים בפסוקי שבח: "וְאֵנִי בְּרַב חֶסֶדךָ אָבָא בֵּיתְךָ אֲשַׁתְּחֶנָּה אֶל הַיָּכֵל קֹדֶשְׁךָ בֵּירְאֶתְךָ" - תודה לך ה' שלמרות שאתה כל כך גדול, אתה מאפשר לי לגשת אליך. אין ספק שבגלל הפתיחות שלך כלפי אני מרגיש רגש של אהבה כלפיך וכלפי בית הכנסת: "ה' אֶהְבֶּתִּי מֵעוֹן בֵּיתְךָ וּמִקוֹם מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ: וְאֵנִי אֲשַׁתְּחֶנָּה וְאֶכְרַעָה אֶבְרָכָה לְפָנַי ה' עֲשֵׂי". אני רק מבקש שתפילתי תתקבל לפניך בעת רצון (שהרי כולנו מכירים את ההבדל בין המצב שאנו פונים אל ההורים כשהם רגועים, לבין המצב כשהם כועסים): "וְאֵנִי תְּפִלָּתִי לָךְ ה' עַתָּה רָצוֹן אֵלֶיךָ בְּרַב חֶסֶדךָ". עֲנֵנִי בְּאַמֶּת יִשְׁעֶךָ.

נקודות למחשבה ולדיון:

- לפי דעת הגאונים, הפסוק: "ואני ברב חסדך..." הובא למטרה מיוחדת: לדעת אם. 1. כבר יש מנין של מתפללים. כיצד פסוק זה עוזר לי? (כידוע, אין לספור בני אדם באופן רגיל, ולכן השתמשו בפסוקים בעלי 10 מילים, כפסוק הזה).

קטע 29: יום ג' ז' אב

היום נתחיל לעסוק ברצף הברכות הקצרות בברכות השחר. הברכה הראשונה היא: "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָתַן לִשְׁכֵּנִי בֵּינָה לְהִבְחִין בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה". השכוי הוא כמובן התרגול, שה' נתן לו בינה להבחין בביאת הבוקר. כך התעוררו בני האדם בטרם הומצאו השעונים (כדאי להזכר בסיפור על רבי עקיבא שהסתובב ממקום למקום עם תרגול שיעירו בבוקר). כאן אנו מודים לה' על שנתן חכמה לברואיו.

נקודות למחשבה ולדיון:

- הרש"ר הירש קורא לנו ללמוד מהתרגול: כמו שה' נתן תפקיד לתרגול להשכים. 1. בבוקר, ולכן נתן לו גם את הכישרון לכך. כך גם אנו: אם ה' נתן לנו תפקידים מסוימים (כפי שראינו בברכות התורה) - עלינו להיות בטוחים שגם קבלנו את הכשרון למלא תפקידים אלו.

קטע 30: יום ד' ח' אב

מיד לאחר ברכת השכוי אנו מגיעים לרצף של שלוש ברכות הפותחות בשלילה: "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. שְׁלֹא עֲשֵׂנִי גוֹי: בְּרוּךְ אַתָּה ה'... שְׁלֹא עֲשֵׂנִי אִשָּׁה". על מה אנו מברכים כאן? הברכה היא על כך שאיננו גוי שחייב רק בשבע מצוות, ואיננו עבד (והבנים מוסיפים שאינם אישה) שאינו חייב לקיים את כל המצוות (למשל היא פטורה מסוכה, ציצית ועוד). את הברכות מסביר הרש"ר הירש: "אין כאן ברכות הודיה... הברכה מעוררת אותנו לבחון תפקידנו שה' הטיל עלינו בזה שעשנו איש יהודי משוחרר, ושנבטיח הבטחה חגיגית, שנעשה כדי "לצאת ידי חובת תפקידנו".

נקודות למחשבה ולדיון:

- "כדאי להתחיל לחשוב על משמעות ברכת האישה "שְׁעֲשֵׂנִי כְּרָצוֹנוּ". 1.

קטע 31: יום ה' ט' אב

הנשים מברכות - במקום "שלא עשני אישה": "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. שְׁעֲשֵׂנִי כְּרָצוֹנוּ". כפי שהבנים מודים שיש להם מצוות רבות יותר, גם בברכה זאת יש שבח גדול: האישה אינה חייבת בכל המצוות, מכיון שגם בלעדיהם היא תישאר קרובה לה', לעומת הבן שצריך "תזכורת" קבועה יותר על

הו"ל

חובר ולוקט על ידי יחיאל צור רב בית ספר ממ"ד "נתיב" הושעיה

קטע 32: יום ו' י' אב

אנו ממשיכים ומשבחים את הקב"ה: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם פוקח עורים... מלביש ערמים... מתיר אסורים... זוקף כפופים... רוקע הארץ על המים... המכין מצעדי גבר... שעשה לי כל צרפי... אוזר ישראל בגבורה... עוטר ישראל בתפילה, אלא הן אמורות להאמר בשלבי הקימה וההתלבשות השונים. למשל לא חוברו כדי להאמר בתפילה, אלא הן אמורות להאמר בשלבי הקימה וההתלבשות השונים. למשל "כאשר פותחים את העיניים אומרים: ""ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם פוקח עורים נקודות למחשבה ולדיון:

1. נסו לנחש באלו שלבים אומרים את שאר הברכות.

קטע 33: יום שבת י"א אב

והנה לפנינו הגמרא ממסכת ברכות בשלמותה (בתרגום עברי): "כאשר פותח את עיניו אומר: פרוך פוקח עוורים. כאשר מתיישר ויושב אומר: ברוך מתיר אסורים. כאשר מתלבש אומר: ברוך מלביש ערומים. כאשר הוא מזדקף אומר: ברוך זוקף כפופים. כאשר יורד מן המיטה לרצפה אומר: ברוך רוקע הארץ על המים. כאשר הולך אומר: ברוך המכין מצעדי גבר. כאשר קושר נעליו אומר: ברוך שעשה לי כל צורכי". כאשר חוגר חגורתו אומר: ברוך אוזר ישראל בגבורה. כאשר שם כיסוי לראשו אומר: ברוך עוטר ישראל בתפילה... כאשר רוחץ פניו אומר: ברוך המעביר חבלי שינה מעיני". ותנומה מעפעפי

נקודות למחשבה ולדיון:

1. למה הברכות מנוסחות בצורה כל כך מעורפלת וכללית? [הרב מונק מציע רעיון מעניין. הברכות מנוסחות כך, שגם אדם שהשבח הספציפי שעליו תוקנה הברכה לא שייכת אליו, לאמר את הברכה ולהזדהות איתה, כי מדובר כאן בשבח כללי לה'. כך גם עיוור מברך: פוקח עוורים, וגם עני יחף מברך "המכין מצעדי גבר"]

קטע 34: יום א' י"ב אב

עכשיו נתרכז במיוחד במספר ברכות: אמרנו שיש לברך את ברכת "רוקע הארץ על המים" כאשר שם את רגליו מן הארץ. זה מלמד אותנו, שאפילו על העובדה הפשוטה לנו מילדותנו, שאנו מרגישים בטוחים כאשר אנו דורכים על האדמה היציבה - גם על כך אין לעבור בלא להודות לה' על כך שיצר את העולם באופן הזה.

נקודות למחשבה ולדיון:

1. אילו דברים פשוטים נוספים מופיעים בברכות הללו, שאנו מודים לה' עליהם.
2. מי זקוק להודאה הזאת: אנו או ה'? נמקו! [ברור שאנו]

קטע 35: יום ב' י"ג אב

בשעה שקושרים את שרוכי הנעליים אומרים: "שעשה לי כל צורכי", שהרי נעילת הנעליים היא בדרך כלל השלב האחרון בהתלבשות, וממילא נתמלאו כל צרכיו של האדם. הרש"ר הירש מביע כאן רעיון יפה: כאשר משה ויהושע מגיעים למקום קדוש

חובר ולוקט על ידי יחיאל צור רב בית ספר ממ"ד "נתיב" הושעיה

מה המסר של הסיפור הזה? [האם החוזים בכוכבים צדקו או לא, האם לאדם יש שליטה על גורלו, למה היא לא גילתה לו את דבר האסטרולוגים, מה תפקיד רבששת הרחמים בסיפור]

קטע 40: יום שבת י"ח אב

על הברכה האחרונה בברכות השחר: "המעביר שינה מעיני ותנומה מעפעפי" איננו עונים אמן, כי היא איננה ברכה עצמאית, אלא רק חלק מברכה ארוכה שממשיכה במילים "ויהי רצון" עד לסיום: "ברוך אתה ה' הגומל חסדים טובים לעמו יִשְׂרָאֵל". בתקופה שברכו את הברכות בעת ההשכמה [תשובה: רחיצת הפנים] ברכו ברכה זאת בעת ? [תשובה: רחיצת הפנים]

נקודות למחשבה ולדיון

- ערכו רשימה של בקשות שאנו מבקשים מה' בברכה זאת.
- ואל תביאנו לידי חטא – האם אין כאן אשמה כלפי ה' שהוא למעשה גורם לנו "לחטוא"? [בודאי שלא, אם כן מהי התשובה?]

קטע 41: יום א' י"ט אב

מפרשי הסידור שואלים: מה הקשר בין ההודאה לה' שהוא "המעביר שינה מעיני", לבין הבקשות: "שתרגילנו בתורתך. וידבקנו במצוותיך. ואל תביאנו לא לידי חטא. ולא לידי עברה ועוון...". הרב מונק בפירושו לסידור נותן תשובה נפלאה: ההתעוררות עצמה אינה עדיין דבר חיובי, שהרי: "שינה לרשעים – הנאה להם והנאה לעולם". אם כן ההודאה 'לה' על ההתעוררות תלויה בניצול זמן זה לשם הנהגת אורח חיים כרצונו של ה'.

נקודות למחשבה ולדיון

- עכשיו עברו על הרשימה של יום אתמול, ומצאו כיצד כל בקשה עוזרת לנו לעבוד את ה' כראוי.

קטע 42: יום ב' כ' אב

ואל תביאנו לידי חטא – האם אין כאן אשמה כלפי ה' שהוא למעשה גורם לנו "לחטוא"? לא, האדם בבחירתו החופשית הוא הבוחר האם לעשות טוב או לעשות רע, אלא שיש כלל: "הבא להיטהר מסייעין בידו", וכן להיפך אם אדם מתעקש לבחור ברע, כבלעם הרשע, המתעקש שוב ושוב ללכת לשליחותו הרעה – ה' לא ימנע אותו מכך לפי ש"בדרך שאדם רוצה לילך – בה מוליכים אותו". לכן בהחלט אנו צריכים לבקש את עזרתו של ה', שיחזק את רצונו לבחור בדרך הטובה.

נקודות למחשבה ולדיון

- אם הבקשה שלנו היא לעשות מעשים טובים, מדוע אנו מבקשים בברכה זאת גם: "שתרגילנו בתורתך"? [כאן כדאי להתייחס לכלל: תלמוד מביא לידי מעשה]

קטע 43: יום ג' כ"א אב

משהו מעניין נוסף אנו מגלים בברכה זאת: כשאנו מודים לה', אנו יכולים לעשות זאת בלשון יחיד: "המעביר שינה מעיני", ואילו כאשר אנו מתחילים לבקש מה', אנו מתחילים לבקש בלשון רבים: "ויהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שתרגילנו בתורתך...". כאן יש כלל, שהרוצה שתפילתו תהיה נשמעת – יתפלל על כלל הציבור ולא רק על עצמו. תפילה אנוכית – נדחית, ורק תפילה שנובעת מתוך אהבת העם כולו נענית.

נקודות למחשבה ולדיון

חובר ולוקט על ידי יחיאל צור רב בית ספר ממ"ד "נתיב" הושעיה

קטע 44: יום ד כ"ב אב

אנו עוברים כעת לקטעי תפילה הנקראים: פסוקי דזמרא. אלה הם מזמורים שבהם אנו מודים לה', לפני שאנו פונים בתפילה לה'. הטור מסביר את אמירתם של מזמורים אלו: "אין עומדים להתפלל לא מתוך שחוק, ולא מתוך קלות ראש ודברים בטלים... אלא מתוך שמחה, ולכך נהגו לומר אשרי ופסוקי דזמרא קודם תפילה, כדי לעמוד לתפילה מתוך דברי שמחה של מצווה שעוסק בדברי תורה". אם כך עלינו להבין שמזמורים אלו אמורים לרומם אותנו ולהביאנו לידי הרגשת שמחה של מצווה.

נקודות למחשבה ולדיון:

- האם הבנת משמעות "פסוקי דזמרא" משפיעה גם על צורת אמירתם? [בודאי, שהרי אם המזמורים הללו אמורים ליצור הרגשת רוממות ה', עלינו לאומרם בנחת ולא במהירות]

קטע 45: יום ה כ"ג אב

לפסוקי דזמרא היא יחידה שלמה שיש לה ברכה פותחת שהיא "ברוך שאמר" וברכה מסיימת שהיא "ישתבח", ואם כן אין להפסיק בדיבור תוך כדי אמירת פסוקי דזמרא, וכמו כן אין מברכים את ברכת "ישתבח" אלא אם כן אמר את ברכת "ברוך שאמר", ולפחות מקצת פסוקי דזמרא.

נקודות למחשבה ולדיון:

- עיינו בברכת ברוך שאמר וגלו: מי חיבר את מזמורי "פסוקי דזמרא"? [דוד המלך כמובן. אמנם זה נכון ביחס לרוב המזמורים, כי בפסוקי דזמרא יש גם את "שירת הים" שחיברו משה רבנו, וקטע נוסף שאמרו שבי הגולה בימי בית שני]

קטע 46: יום ו כ"ד אב

ברכת "ברוך שאמר" פותחת בסדרת שבחים לה'. אנו ננסה להבינם לפי פירושו של רד"צ הופמן זצ"ל: השבח הראשון הוא: "ברוך שאמר וקִיָּה הָעוֹלָם. בָּרוּךְ הוּא" – יש כאן הודאה לה' שהוא בורא העולם, שברא את העולם בדיבורו. אולם הוא לא רק יצר מן "האדמה והים עולם שלם, אלא הוא התחיל את העולם מלא כלום: "בָּרוּךְ עוֹשֶׂה בְּרָאשִׁית

נקודות למחשבה ולדיון:

- מדוע אנו אומרים "ברוך עושה בראשית" בלשון הווה, ולא "ברוך עשה בראשית"? [אנו אומרים בברכת יוצר אור: "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית" – בריאת העולם אינה מעשה חד פעמי, שה' ברא והסתלק, אלא ה' כל הזמן עוסק בבריאתו ובפיתוחו]

קטע 47: יום שבת כ"ה אב

ה' לא רק ברא את העולם אלא הוא גם מבטיח ומקיים: "בָּרוּךְ אֱמֹר עוֹשֶׂה", וכמו כן, כאשר ה' גוזר גזירות על רשעי העולם הוא: "בָּרוּךְ גּוֹזֵר וּמְקַיֵּם". אמנם אין ה' ממנהר

חובר ולוקט על ידי יחיאל צור רב בית ספר ממ"ד "נתיב" הושעיה

קטע 48: יום א כ"ו אב

ה' הוא גם מתייחס לכל אחד ואחד מאיתנו. כך הוא: "בְּרוּךְ מְשַׁלֵּם שְׂכָר טוֹב לִירְאָיו". לא תמיד מתגלה השכר לצדיקים בעולם הזה, ולהיפך פעמים רבות אנו נראה צדיקים שסובלים, אלא ה' הוא נאמן לתת את השכר בעולם הנצחי – העולם הבא. ה' גם מתייחס לאלה שחטאו והתדרדרו, שה' מקבל את חזרתם בתשובה. להם הוא: "בְּרוּךְ פֹּדֶה וּמְצִיל" – ה' מאפשר לאדם לצאת מן הבוץ שהוא נמצא בו, הן מהצד הרוחני [פודה], והן מהצד הגשמי [מציל].

נקודות למחשבה ולדיון:

כאן המקום להביא דוגמאות לאנשים שחזרו בתשובה, ולספר את סיפור חייהם.

קטע 49: יום ב כ"ז אב

אחד מיסודות אמונתנו בה', הוא האמונה שה' הוא נצחי: "בְּרוּךְ חַי לְעַד וְקַיָּים לְנֶצַח", ובנוסף: ה' אינו מתנתק מן העולם, אלא מתגלה לאוהביו ולנביאיו בצורות שונות, וכך מתגלים שמותיו של ה': "בְּרוּךְ שְׁמוֹ" (שמו של ה' פירושו: הדרך שבה בוחר ה' להתגלות לנו – רחום, גיבור, אלוהי הנצח... וכך אומר המדרש: "לפי מעשי אני נקרא").

נקודות למחשבה ולדיון:

נפתח עכשיו בשיר הכבוד ששרים הילדים בסוף תפילת השבת, ונראה כיצד ה' מתגלה בצורות שונות: "בְּיַד נְבִיאֶיךָ בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ. דְּמִית דָּר כְּבוֹד הוֹדֶךָ: ... דְּמִית אוֹתָךְ וְלֹא כְּפִי יִשְׂרָאֵל. וְיִשְׁוֹךְ לִפִּי מַעֲשֶׂיךָ: הַמְשִׁילוֹךְ בְּרֹב חַיִּימוֹת. הִנֵּךְ אֶחָד בְּכָל דְּמִיּוֹת: וְיִחַזֵּךְ בְּךָ זְקִנָּה וּבְחָרוּת. וְיַשְׁעֵר רֹאשְׁךָ בְּשִׁיבָה וְיַשְׁחָרוּת: זְקִנָּה בְּיוֹם דִּין וּבְחָרוּת בְּיוֹם קָרֵב. כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יִדּוּ לוֹ רֵב: חֲבֹשׁ כֹּכַבֵּעַ יִשְׁוֹעָה בְּרֹאשׁוֹ. הוֹשִׁיעָה לוֹ יְמִינוֹ וְזָרַע קִדְשׁוֹ".

קטע 50: יום ג כ"ח אב

אחד המזמורים הראשיים בפסוקי דזמרה הוא המזמור "אשרי יושבי ביתך". על המזמור הזה אומרת הגמרא: "כל האומר 'תהילה לדוד' בכל יום שלוש פעמים – מובטח לו שהוא בן הבא", ואכן המתפללים את התפילה המלאה אומרים אותו שלוש פעמים: כאן, אחרי שמונה עשרה, ובתפילת מנחה. המזמור מתחיל במילים "תְּהִלָּה לְדָוִד אֲרֻמְמָךְ אֱלֹהֵי הַמֶּלֶךְ...", ואנו מוסיפים לו עוד שני פסוקים בתחילה: "אֲשֶׁרִי יוֹשְׁבֵי בֵיתְךָ. עוֹד יְהַלְלוּךָ סֵלָה: אֲשֶׁרִי הָעַם שִׁפְכָה לוֹ. אֲשֶׁרִי הָעַם שֶׁהָאֱלֹהִים וּפְסוֹק אֶחָד בְּסוֹף: וְאֶנְחֶנּוּ נִבְרָךְ יְהוָה מִעַתָּה וְעַד עוֹלָם. הִלְלוּ-ה'". במזמור זה אנו עוסקים בקבלת עול מלכות שמים של העולם כולו (מעין הפסוק המרכזי: "שמע ישראל" שבקריאת שמע).

נקודות למחשבה ולדיון:

מה עוד מיוחד בקטע הזה? (הגמרא מציינת שני דברים: אמירה שבחו של ה' על פי סדר הא-ב, הודאה שה' מפרנס).

קטע 51: יום ד כ"ט אב

מה כל כך חשוב בסידור שבחו של ה' על פי סדר הא-ב? יש כאן אולי מסר שאנו יכולים לשבח את ה' בכל האמצעים העומים לרשותנו – כל אותיות הא-ב (על פי שיטה מקובצת). אמנם יש אות אחת חסרה, והיא האות "נ". חכמים מסבירים זאת, שהאות "נ" מציינת נפילה, ולכן אינה מוזכרת בפני עצמה, אלא בפסוק הבא שה' מרים את הנופלים: "סוּמָךְ ה' לְכָל הַנִּפְלִים וְזִקְנָךְ לְכָל הַכְּפוּפִים".

חובר ולוקט על ידי יחיאל צור רב בית ספר ממ"ד "נתיב" הושעיה

קטע 52: יום ה' ל' אב

הרש"ר הירש מסביר את חסרונה של האות "נ" כך: בדרך כלל בני אדם את כשלונם לה' ואת הצלחותיהם לעצמם, למרות שהדבר הפוך: אדם נכשל בגלל מעשיו הרעים, ואם מצליח הרי זה בעזרת ה'. לכן דוד המלך כאשר הוא מסדר את שבחי הבורא ומעשיו, הוא משמיט את האות "נ" – לומר לאנשים: בכשלונכם אל תאשימו את ה' אלא את עצמכם, ודוקא בהצלחה "כל רגע של בריאות ושמחה, של קידמה ושגשוג רוחני וגשמי... הם חבים לחסד הבורא... לא נפילה ומוות, אלא תקומה וחיים מהוות "התגלות השכינה".

נקודות למחשבה ולדיון:

- שימו לב אלו מילים חוזרות מספר רב של פעמים בקטע ("מלך" "מלכות" – אנו ממליכים את ה' במזמור זה; "כל" – ה' דואג לכל הבריאה, וכולה צריכה להודות לו)

קטע 53: יום ו' א' אלול

במזמור זה יש שלושה חלקים, שבכל חלק יש בהתחלה את הרצון והדרישה לשבח, ואחר כך את השבח עצמו. בשלב הראשון דוד המלך הוא זה הרוצה לשבח: "אֶרְוֹמְךָ אֱלֹהֵי הַמֶּלֶךְ וְאֶבְרְכָה שְׁמֶךָ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּכָל יוֹם אֶבְרְכָךָ וְאֶהְלֵלָה שְׁמֶךָ לְעוֹלָם וָעֶד" – אני רוצה לשבח אותך לעולם ועד, ומהו השבח? "גְּדוֹל ה'" ומהלל מאד וְלִגְדֹלְתוֹ אֵין חֶקֶר" – אתה ה' אין גבול לגדולתך.

נקודות למחשבה ולדיון:

- עכשיו נסו אתם לגלות את שאר חלקי הפרק (חלק ב: הרצון והדרישה לשבח: "דֹר לְדֹר יִשְׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ... זָכַר רַב טוֹבְךָ יִבְיְעוּ וְצִדְקָתְךָ יִרְנֶנּוּ", והשבח עצמו: "חֲנוּן וְרַחוּם ה'... וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו". חלק ג: הרצון והדרישה לשבח: "יִדְוֶךָ ה' כָּל מַעֲשֶׂיךָ... לְהוֹדִיעַ לִבִּי הָאֵדָם גְּבוּרָתוֹ וְכְבוֹד הַדֶּר מַלְכוּתוֹ:", והשבח עצמו: "מַלְכוּתְךָ מְלָכּוֹת כָּל עֲלָמִים... שׁוֹמֵר ה' אֶת": כָּל אֱהָבָיו וְאֶת כָּל הַרְשָׁעִים יִשְׁמִיד

קטע 54: יום שבת ב' אלול

בקטע השני דוד כבר אינו לבד: דוד הוא דוגמא אישית, וכולם שרים יחד איתו: "דֹר לְדֹר יִשְׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ וְגְבוּרָתְךָ יִגִּידוּ: הַדֶּר כְּבוֹד הוֹדֶךָ [כולם] וְדַבְרֵי נִפְלְאוֹתֶיךָ אֲשִׁיחָה [דוד]: וְעֲזֹז נִוְרָאוֹתֶיךָ יֹאמְרוּ [כולם] וְגִדְלָתְךָ אֶסְפְּרָנָה [דוד]". בקטע השלישי: חינוכו של דוד כל כך הצליח, "שגם כאשר הוא לא יהיה כולם ימשיכו לשיר: "יִדְוֶךָ ה' כָּל מַעֲשֶׂיךָ וְחִסְדֶּיךָ יִבְרַכְּכָה".

נקודות למחשבה ולדיון:

- כדאי לשים לב, שעד עכשיו שיבחנו את ה' בגדולתו וברחמיו. בקטע זה אנו מכירים גם במלכותו של ה' בעולם ובהנהגתו, כך שה' מבדיל בין צדיקים ורשעים, ונותן לכל אדם את המגיע לו.

קטע 55: יום ג' א' אלול

חובר ולוקט על ידי יחיאל צור רב בית ספר ממ"ד "נתיב" הושעיה

קטע 56: יום ב' ד' אלול

אנו עוברים לשירת הים. שירת הים היא השירה הראשונה שאדם שר לה' על שה' עזר לו, וכפי שאומר המדרש (שמות רבה פרשה כג): "מיום שברא הקב"ה את העולם ועד שעמדו ישראל על הים לא מצינו אדם שאמר שירה להקב"ה אלא ישראל... אמר הקב"ה: לאלו הייתי מצפה ואין אז אלא שמחה". מכאן אנו לומדים את החובה הפשוטה להודות לה' על המעשים הטובים שהוא עושה עימנו.

נקודות למחשבה ולדיון:

- כדאי להזכיר את דמותו של חזקיהו המלך הצדיק, שה' רצה להופכו למשיח, אלא "אמרה מידת הדין לפני הקב"ה: ריבונו של עולם... חזקיה שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך תעשהו משיח?" (ילקוט שמעוני ישעיהו רמז תטו)

קטע 57: יום ג' ה' אלול

על שירת הים יש, לכאורה, שאלה גדולה: כיצד אנו שרים על מפלת האוייבים, הרי נאמר בספר משלי: "בְּנֶפֶל אוֹיֵבךָ אֶל תִּשְׁמַח וּבְנֶפֶשׁוֹ אַל יִגַּל לְבָבְךָ: פֶּן יֵרָאֶה ה' וְרַע בְּעֵינָיו וְהָשִׁיב מֵעֲלֵיו אָפוּ". על שאלה זאת מספר תשובות. הגמרא (מסכת מגילה דף טז עמוד א) למשל שמה תשובה מאוד מעניינת בפיו של מרדכי הלועג להמן: כל האיסור הוא בישראל (אולי כי הוא אחיך ואתה ערב לו), אבל על גוי המציק לך שנופל מותר לשמוח.

נקודות למחשבה ולדיון:

- הסבר נוסף נמצא בפירוש רבנו יונה על פרקי אבות: "כי גם בהיות האויב רשע אין לשמוח ברעתו, בלתי מפני ה' לבדו, רצוננו לומר כי זה הצדיק לא ישמח במפלת הרשעים, כי אם כוונת שמחתו מפני שמפלתו כבוד שמים הוא לא מפני שנאתו "אותו".

קטע 58: יום ד' ו' אלול

נכון שהמדרש אומר: "ואמר רבי יוחנן: מאי דכתיב: 'ולא קרב זה אל זה כל הלילה'? בקשו מלאכי השרת לומר שירה, אמר הקדוש ברוך הוא: מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה?", אלא שיש לדעת שהגמרא ממשיכה: "אמר רבי אלעזר: הוא [הקב"ה] אינו שש, אבל אחרים משיש [משמח]". כלומר ה' ומלאכיו, שלא נפגעו מפרעה ועבדיו – אין להם לומר שירה על מפלתם, אבל עם ישראל מחובתו לומר שירה.

נקודות למחשבה ולדיון:

- כדאי לדעת שהבית יוסף כותב שבגלל שיש גם צער שמעשי ידיו של ה' טובעים בים, אין אנו אומרים בשביעי של פסח הלל שלם (אמנם גם לפי דיעה זאת אנו אומרים הלל ושמחים ביום זה, אלא שאין גומרים את ההלל, שהשמחה אינה שלמה)

קטע 59: יום ה' ז' אלול

חובר ולוקט על ידי יחיאל צור רב בית ספר ממ"ד "נתיב" הושעיה

קטע 60: יום ו' ח' אלול

בשירת הים יש רעיון חשוב נוסף: אותו כוח שה' השתמש להשמיד את האויב, הוא הכוח שגם עוזר לעם ישראל: "מי כמכה [במלחמה] באלם [כמו אלי מואב] ה' מי כמכה נאדר בקדש", "ברוח אפיק נערמו מים נצבו כמו נד נזלים קפאו תהמת בלב ים [בקריעת ים סוף כדי שעם ישראל יעבור]... נשפת ברוחך כסמו ים [את המצרים]", שכך גם עם ישראל ראה במציאות: אותם עמודי ענן ואש שעזרו לעם ישראל הם החשיכו למצרים והממו את מחנה מצרים, ואותה נטיית יד של משה שגרמה לקריעת הים היא זו שגם השיבה את הים למצבו הרגיל והטביעה את המצרים.

נקודות למחשבה ולדיון:

ניתן גם להוסיף את תחילת פירוש הספורנו על הפסוק: "ה' איש מלחמה ה' שמו": "אף על פי שהוא איש מלחמה ומכרית הרשעים במידת הדין, מכל מקום ה' שמו במידת הרחמים" (הספורנו עצמו הולך בכיוון אחר).

קטע 61: יום שבת ט' אלול

עכשיו ננסה להסביר מספר משפטים בשירת הים: "זה א-לי ואננה". חכמים לומדים מכאן שבני ישראל התחייבו לאחר שראו את נסי ה' לקיים את המצוות בהידור: "התנאה לפניו במצוות: עשה לפניו סוכה נאה, לולב נאה, ציצית נאים, ספר תורה נאה, וכתוב בו [בספר התורה] לשמו [של ה']", בדיו נאה... וכורכו בשירים [כיסויים] נאים". מכאן למדו גדולי ישראל, שכאשר קורה להם נס והם ניצלים הם לא מסתפקים בהודאה לה', אלא הם מחפשים גם דרכים לשפר את עבודת ה' שלהם.

נקודות למחשבה ולדיון:

ניתן להביא דוגמא מרבי שמעון בר יוחאי, שכאשר יוצא מן המערה לאחר שהתחבא בצורה ניסית במשך שנים בתוך המערה – הוא הולך ומחפש לתקן משהו בעולם, והוא הולך לעיר טבריה, מקום שחכמים חששו לגור שם, כי היו שם מקומות רבים שהיו עם חשש של טומאה בגלל קברים, והוא דאג לטהרתה של טבריה.

קטע 62: יום א' י' אלול

וברב גאונך תהרס קמיר (הקמים נגדך) – המצרים נלחמו נגד עם ישראל, אולם עם ישראל הוא עם ה', כפי שנאמר לפרעה: "כה אמר ה' בני בכרי ישראל... שלח את בני יעבדני", וכפי שעם ישראל אומר בשירה: "אכן עד יעבר עמך ה' עד יעבר עם זו קניית", ולכן 'כל מי שנלחם עם עם ישראל הוא נלחם גם נגד ה'.

נקודות למחשבה ולדיון:

המסקנה המתבקשת היא שמי שבא להלחם באויב של עם ישראל הוא למעשה בא לעזרת ה', ומי שלא בא ראוי לגינוי ולקללה וכפי שדבורה אומרת בשירתה: "אורו". "מרז אמר מלאך ה' ארו ארור ישביה כי לא באו לעזרת ה' לעזרת ה' בגבורים".

קטע 63: יום ב' י"א אלול

לו
חובר ולוקט על ידי יחיאל צור רב בית ספר ממ"ד "נתיב" הושעיה